

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พลเมืองประมาณร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีไทยทั้งด้านคตินิยม เนติธรรม วัตถุประสงค์ และสัทธรรม ส่วนมีหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ในอดีตวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อรัฐเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในด้านการจัดการศึกษาจึงลดน้อยลง แต่การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนายังคงมีอยู่ในระบบโรงเรียน แต่ปริมาณเนื้อหาแตกต่างกัน และเรียกชื่อวิชาที่สอนต่างกันไปตามยุคตามสมัย เช่น วิชาธรรมจารี วิชาจรยา วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม วิชาสังคมศึกษา ในปัจจุบันเรียกว่าวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับเป็นวิชาสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาพระพุทธศาสนายังรวมอยู่ในหมวดวิชาสังคมศึกษา แม้การศึกษาพระพุทธศาสนาจะเรียกชื่อต่างกันไป แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่ออบรมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีและเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เนื้อหาวิชาส่วนใหญ่เน้นเรื่องศีลธรรมและการประพฤติปฏิบัติ วิธีการเรียนการสอนเน้นการอธิบายสิ่งที่เป็นามธรรมให้เป็นรูปธรรม ส่วนการวัดผลการเรียนเน้นทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ (ชุตินา อ่อนละม้าย 2528: 191-192)

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน แม้จะมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการสอน แต่ก็มีปัญหาที่สำคัญ คือ ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นครูในหมวดวิชาสังคมศึกษาซึ่งไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา และโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนครูสอนที่มีความรู้และทักษะในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา (นุชิต ศรีอาจ 2529: 157-160) และจากงานวิจัยของ ชุตินา อ่อนละม้าย (2528: 196) ที่ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 379 คน ผู้บริหาร 96 คน และครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา 94 คน ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เป็นเรื่องมีอในการรวบรวมข้อมูล พบผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนามี
 คุณวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่จะสอน นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนา เนื่องจากจำนวน
 หน่วยกิตการเรียนน้อยเกินไป และวิชาพระพุทธศาสนาไม่ เป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่ใช้สอบเข้าเรียนใน
 สถาบันต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมของวิชาพระพุทธศาสนาได้รับความสนใจและความร่วมมือจากครูและ
 นักเรียนน้อย บางโรงเรียนจึงแก้ปัญหาเรื่องขาดแคลนครูสอนโดยอาราธนาพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิไป
 สอนนักเรียน แต่มีโรงเรียนจำนวนน้อยที่สามารถปฏิบัติดังกล่าวได้

ส่วนสถาบันสงฆ์ แม้บทบาทด้านการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนจะลดน้อยลง แต่บทบาท
 ด้านการอบรมปลูกฝังศีลธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนและเยาวชนยังคงมีอยู่มาก โดยจัดกิจกรรมใน
 รูปแบบต่าง ๆ เช่น การอบรมประชาชนในรูปแบบของพระธรรมทูต การเข้าไปสอนวิชาจริยศึกษา
 หรือวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน การจัดตั้งการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ การจัดตั้ง
 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล การตั้งหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ การตั้งศูนย์สอนเด็กก่อน-
 เกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ การตั้งโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ โดยมีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อ-
 ปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนทุกกลุ่มอายุ (ชาลีอง วุฒิจันทร์ 2526:
 137-138, 159-163) รูปแบบที่นับว่ามีบทบาทมากในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนที่
 อยู่ในวัยเรียน คือ การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ โรงเรียนประเภทนี้เริ่มดำเนินการ
 ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2501 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมสั่งสอนเด็กและ
 เยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิต
 ประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีศีลธรรมจริยธรรมที่สั่งงาม รู้จักรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
 และวัฒนธรรมที่สั่งงามของไทยไว้ เป็นผู้มีความรักใคร่ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม
 (พระครูวิสุทธเขมากร (ชูบ เขมงฺกโร) ม.ป.ป.: ค-จ; มาตพ พลโพธิ์ 2531: 153-155)

แม้โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ในประเทศไทยจะมีมานานแล้วก็ตาม แต่ยังไม่มีการเปรียบเทียบ
 แบบแผนและกฎเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจน การเรียนการสอนเป็นไปตามความสะดวกของวัดที่จัด
 ตั้งโรงเรียน รวมทั้งเป็นไปตามความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน การประสานงานระหว่างโรงเรียน
 ที่ตั้งขึ้นยังไม่มีการเปรียบเทียบที่ชัดเจน ดังนั้น การดำเนินงานจึงอยู่ในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดประมาธ และ
 ขาดการดำเนินการดำเนินงาน ตลอดจนพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิที่จะทำหน้าที่สอนยังมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ
 ทางด้านผู้เรียน แม้เด็กนักเรียนจะมาเรียนด้วยใจรักและศรัทธา ก็มักจะขาดเรียนบ่อยและลาออก

กลางคืนเป็นจำนวนมาก ปัญหาเหล่านี้ทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์บางแห่งต้องปิดตัวเองลง
ไปโดยปริยาย (พระราชชาติรายลับดาห์ 12 มิถุนายน 2518: 38-41)

ในปี พ.ศ.2518 กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นความสำคัญของโรงเรียน
ประเภทนี้ จึงได้รับโรงเรียนไว้ในความอุปถัมภ์ และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ
ตลอดจนกำหนดนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ หลักสูตร การแข่งขันเรียน ให้เป็นมาตรฐาน
เดียวกัน ทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์มีความเป็นเอกภาพในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น
(มาตพ พลไพรินทร์ 2531: 255-256)

แม้กรมการศาสนาจะเข้าไปดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้แล้วก็ตาม แต่
จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์ทั่วประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2523 ที่ประชุม
ได้สรุปปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนไว้หลายประการ ปัญหา
ดังกล่าวไม่แตกต่างจากปัญหาที่มีก่อน ๆ นี้ คือ ปัญหานักเรียนลาออกกลางคืนและขาดเรียนบ่อย
เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ปัญหาที่เกี่ยวกับงานและกิจกรรมจากโรงเรียนประจำมีมากจน
เกินบทบาทที่นักเรียนไม่มีเวลามาเรียน และนักเรียนบางกลุ่มมาเรียนตามเพื่อน เมื่อเพื่อนลาออก
ก็ลาออกตามด้วย ปัญหาอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ปัญหานักเรียนขาดความสนใจในการเรียนและ
ขาดแรงจูงใจที่จะเรียน เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น เนื้อหาวิชาที่เรียนในโรงเรียนพุทธ
ศาสนาวินาศิตย์บางเรื่องมีความซ้ำซ้อนกับเนื้อหาวิชาที่เรียนในโรงเรียนสามัญ และเมื่อนักเรียน
จบการศึกษาออกไปแล้วก็ไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพของโรงเรียนไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งครู
และผู้ปกครองบางส่วนก็ไม่สนับสนุนให้เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์ นอกจากนี้
ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้สอนเองก็มีส่วนทำให้เด็กเรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจการเรียนด้วย เช่น
ผู้สอนไม่มีความรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่สอน ไม่มีความชำนาญในการสอน การสอนขาดความต่อเนื่อง
เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้นับว่ามีส่วนในการทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์ไม่สามารถขยาย
กิจการออกไปได้อย่างกว้างขวางเท่าที่ควร (กรมการศาสนา 2523: 67-71) แม้ปัจจุบัน ปัญหา
เหล่านี้ก็ยังคงมีอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์ทั่วไป (พระมหาไชยา อริอุชโย, สัมภาษณ์)

ปัจจุบัน มีโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์ที่อยู่ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนาทั้งสิ้น
615 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 44 โรงเรียน ส่วนอีก 571 โรงเรียน อยู่ในภาคต่าง ๆ

คือ ภาคเหนือ 229 โรง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 250 โรง ภาคตะวันออก 7 โรง
ภาคใต้ 51 โรง และภาคกลาง 34 โรง (กรมการศาสนา 2533: 1-82)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาพระพุทธศาสนาแต่เดิมนั้นมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการ เมื่อรัฐได้เข้ามาจัดการเกี่ยวกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ทำให้บทบาทด้านการจัดการศึกษาของวัดและพระสงฆ์ลดน้อยลงไป การศึกษาพระพุทธศาสนาในระบบโรงเรียนมีปริมาณเนื้อหาและชื่อวิชาเรียกแตกต่างกันออกไปตามยุคสมัย กระบวนการเรียนการสอนประสบปัญหาสำคัญ คือ ขาดแคลนครูสอนที่มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ ครูสอนไม่มีวุฒิการศึกษาทางศาสนา (ชุตินา อ่อนละม้าย 2528: 196; นุชิต ศรีอาจ 2528: 157-160) พระสงฆ์แม้จะมีบทบาทในด้านการจัดการศึกษาน้อยลง แต่บทบาทด้านการสอนความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนายังมีอยู่ รูปแบบการสอนที่จัดขึ้นเน้นการศึกษานอกระบบโรงเรียน รูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับเยาวชนวัยเรียนโดยตรง คือ การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาภิบาล ระยะเริ่มแรก โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาภิบาลประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบการเรียนการสอน การบริหาร งบประมาณ และหลักสูตร ต่อมากรมการศาสนาได้เข้าไปอุปถัมภ์โรงเรียนโดยจัดงบประมาณสนับสนุน พร้อมทั้งจัดระบบการบริหาร กำหนดหลักสูตร ชั้นเรียน และอื่น ๆ ทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาภิบาลมีความเป็นเอกภาพและมีมาตรฐานมากขึ้นกว่าเดิม แต่ปัญหาที่พบตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน โดยเฉพาะการลาออกกลางคัน การขาดเรียนบ่อย และผู้เรียนไม่สนใจเรียนอย่างจริงจัง ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความสูญเสียไปในการจัดการศึกษาและน่าจะเป็นผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และศึกษาสาเหตุในการเข้าศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาภิบาล ของนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาภิบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อความรู้ที่ได้ไปเป็นข้อมูลให้สถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาภิบาล รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เหมาะสมต่อไป

แนวคิดพื้นฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้ (Learning) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในการตอบสนองหรือพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ (Good 1973: 332) โดยการเปลี่ยนแปลงนี้มีลักษณะค่อนข้างคงทนถาวร และมีได้เกิดจากภูมิกาวะ สติชาตญาณ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดจากเหตุบางอย่าง เช่น ความเหนื่อยล้า การใช้อวัยวะเป็นต้น (Hilgard 1962: 152; กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2528: 126) และการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจเป็นไปในทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ได้ (ซิลเวอร์แมน 2526: 196) ดังนั้น การดำเนินการจัดการศึกษาจึงมีจุดมุ่งหมายหลักคือ พัฒนาผู้เรียนให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

บลูม และคณะ (Bloom et al. 1974) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) แต่ละด้าน บลูมและคณะได้แบ่งออกเป็นชั้นย่อย ๆ ลงไปอีก แต่ละชั้นมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นลำดับขั้นของการเรียนรู้ กล่าวคือ ความสามารถในการเรียนรู้ที่มีความซับซ้อนน้อยจะเกิดขึ้นก่อนและสะสมเป็นพื้นฐานต่อไปของความสามารถในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนมากขึ้นที่เกิดขึ้นภายหลังตามลำดับ (Hill 1984: 183-184)

สำหรับวัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัยซึ่งเป็นด้านที่มีความสำคัญในระบบการศึกษานั้น บลูมและคณะ ได้แยกออกเป็น 6 ชั้นย่อย ตามลำดับขั้นของความซับซ้อนของการเรียนรู้ คือ

1. ชั้นความรู้ความจำ (Knowledge) หมายถึงความสามารถในการจำและระลึกข้อเท็จจริง หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์นั้น และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่จดจำไว้ออกมาได้ถูกต้อง

2. ชั้นความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึงความสามารถในการแปลความตีความ และขยายความเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จดจำนั้นได้

3. **ขั้นนำไปใช้ (Application)** หมายถึงความสามารถในการนำหลักการและวิธีการต่าง ๆ ของเรื่องที่ได้เรียนรู้มาแล้วนั้นไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

4. **ขั้นวิเคราะห์ (Analysis)** หมายถึงความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ออกมาเป็นส่วนย่อย ๆ ได้ และสามารถบอกได้ว่าส่วนย่อยนั้นมีความสำคัญอย่างไร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ตลอดจนสามารถพิจารณาถึงหลักการรวมกันอยู่ของสิ่งย่อย ๆ นั้นได้

5. **ขั้นสังเคราะห์ (Synthesis)** หมายถึงความสามารถในการรวมส่วนย่อยต่าง ๆ เข้าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผลจากการรวมนี้จะเป็นสิ่งสำเร็จรูปใหม่ที่มีคุณลักษณะบางอย่างแปลกออกไปจากส่วนย่อยเดิม

6. **ขั้นประเมินค่า (Evaluation)** หมายถึงความสามารถในการวินิจฉัย ตีราคาสิ่งต่าง ๆ โดยสรุปได้อย่างมีหลักเกณฑ์ สิ่งที่ถูกประเมินนั้นอาจเป็นสิ่งที่ เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ และการประเมินค่าดังกล่าวจะต้องมีหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นข้ออ้างอิงหรือเป็นแนวทางการตัดสินใจทุกครั้ง

ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) แบ่งออกเป็น 5 ขั้นย่อย คือ การรับรู้ (Receiving) การตอบสนอง (Responding) การสร้างคุณค่า (Valuing) และการจัดระบบ (Organization) (Krathwohl et al. 1971: 35-38) ส่วนด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ก็แบ่งออกเป็น 5 ขั้นย่อยเช่นกัน คือ การเลียนแบบ (Imitation) การจัดทำ (Manipulation) ความแม่นยำ (Precision) การกระทำอย่างต่อเนื่อง (Articulation) และการกระทำได้จนเป็นธรรมชาติ (Naturalization) (Harrow 1972: 45-99)

ส่วนกาเยและคณะ (Gagne' Briggs and Wager 1979: 43-49) ได้เสนอว่า การจัดการเรียนการสอนจะต้องมีวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่เด่นชัดในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งเขาได้จำแนกออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. **ทักษะด้านปัญญา (Intellectual Skills)** หมายถึงการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแยกแยะ เรียนรู้ในทัศน์ (Concept) ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ตลอดจนเรียนรู้

กฎหรือหลักเกณฑ์ได้

2. กลวิธีด้านการรู้คิด (Cognitive Strategies) เป็นกระบวนการของทักษะภายในที่ควบคุมการเรียนรู้ ความคิด ซึ่งเป็นทักษะเกี่ยวกับการตั้งใจและการเลือกรับรู้ การจัดเก็บความรู้โดยแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นของผู้เรียน การนำข้อมูลความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา

3. สารสนเทศทางภาษา (Verbal Information) เป็นการเรียนรู้ข้อสนเทศหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทางภาษา ซึ่งเป็นความสามารถที่ผู้เรียนสามารถบอกข้อเท็จจริง ความคิดในรูปแบบของหลักการหรือทฤษฎี โดยผู้เรียนได้มีมันทัศน์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ แล้ว

4. ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor Skills) เป็นความสามารถในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทักษะด้านสติปัญญา โดยผู้เรียนจะต้องรู้ว่าอะไรควรทำก่อนหรือหลัง

5. ทักษะคติ (Attitudes) หมายถึง ความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ ในทางใดทางหนึ่ง โดยกาเยถือว่าการเรียนสิ่งใด ๆ นอกจากจะคำนึงถึงสมรรถภาพในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้แสดงออกแล้ว จะต้องคำนึงถึงทัศนคติของผู้เรียนในการกระทำสิ่งนั้น ๆ ด้วย

ดังนั้น ในกระบวนการเรียนการสอน กาเยเน้นถึงบทบาทของครูในการจัดสภาพการณ์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ และถือว่าการบวนการฝึกฝนเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว โดยผู้สอนมีหน้าที่ระบุวัตถุประสงค์ประสงค์ในการเรียน เสนอสิ่งเร้า กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ ช่วยให้เด็กจำหรือระลึกสิ่งที่เรียนมาแล้ว จัดสภาพการณ์ที่จะนำไปสู่การกระทำ กำหนดขั้นตอนของการเรียนรู้ และชี้แนะหรือแนะนำเด็กในการเรียน (พรรณี ช.เจนจิต 2528: 211)

นอกจากนี้ กาเย (Gagne' 1965: 62-65) ได้กล่าวถึงกระบวนการเกิดการเรียนรู้ว่ามี 8 ขั้นตอน โดยการเรียนรู้ในระดับที่สูงกว่าจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเรียนรู้ในระดับที่ต่ำกว่า ดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมายหรือสัญญาณ (Signal Learning) เป็นการเรียนรู้ชนิดที่ง่ายที่สุดและอยู่ในระดับต่ำสุด เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่อยู่นอกเหนือการบังคับของผู้เรียน (involuntary behavior)

2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus-response Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองเข้าด้วยกัน ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมได้ (voluntary behavior)

3. การเรียนรู้แบบลูกโซ่ (Chaining) เป็นการเรียนรู้เนื่องจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองติดต่อกันเป็นลูกโซ่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ การเคลื่อนไหว เช่น การใช้กรรไกรตัดกระดาษ เป็นต้น

4. การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงด้วยภาษา (Verbal Association) เป็นการเรียนรู้ในลักษณะเดียวกันกับประเภทที่ 3 แต่เน้นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั่ว ๆ ไป

5. การเรียนรู้จำแนกความแตกต่าง (Discrimination Learning) หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถจำแนกความแตกต่างของสิ่งของประเภทเดียวกันได้ และสามารถตอบสนองด้วยวิธีการต่าง ๆ กันได้ เช่น การจำแนกรถออกเป็นชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

6. การเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept Learning) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถพิจารณาเห็นความเหมือนของสิ่งต่าง ๆ และตอบสนองในลักษณะเป็นกลุ่ม เช่น สามารถบอกได้ว่ารถมีอะไรที่เหมือนกันบ้าง เป็นต้น การเรียนรู้ในขั้นนี้จะเกิดขึ้นง่ายหรือยากขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของการเรียนรู้ในขั้นที่ 4

7. การเรียนรู้กฎเกณฑ์หรือหลักการ (Principle Learning) หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงมโนทัศน์ตั้งแต่ 2 มโนทัศน์ขึ้นไปเข้าด้วยกัน สามารถตั้งขึ้นเป็นหลักการแล้วนำไปใช้ในสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน เช่น เด็กรวมมโนทัศน์ของความกลมและลูกบอลเข้าด้วยกันเมื่อเด็กรู้ว่าของกลมกลิ้งได้ เป็นต้น

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) หมายถึง การรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันแล้วนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนว่า จะต้องจัดให้เป็นไปตามลำดับขั้นการเรียนรู้ ทั้งเนื้อหาและมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่ให้เรียนจะต้องมีความง่าย เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งที่ยากต่อไป (พรรณี ช. เจริญจิต 2528: 205-207)

ส่วน ออสูเบล และ โรบินสัน (Ausubel and Robinson 1969: 59-71) ได้เสนอ ลำดับขั้นของการเรียนรู้โดยยึดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้เป็นหลัก โดยจำแนกความสามารถใน

การเรียนรู้เป็น 5 ระดับ ซึ่งความสามารถในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก่อนจะเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นตามมา คือ (1) การเรียนรู้ผลสรุป (Representational Learning) (2) การเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept Learning) (3) การเรียนรู้ประพจน์ (Proposition Learning) (4) การเรียนรู้การประยุกต์ (Application) หรือการแก้ปัญหา (Problem Solving) และ (5) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) โดยเขามีความเห็นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้สิ่งใหม่ ทำให้การเรียนรู้สิ่งใหม่มีความหมาย (Meaningful Learning) โดยครูจะต้องจัดความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ บอกวัตถุประสงค์การเรียน มโนทัศน์ ทบทวนพื้นฐาน เชื่อมโยงกับความรู้เดิม ำให้ทาแบบฝึกหัด เพื่อให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้ (สุรางค์ ใศวตระกูล 2533: 205-206)

อย่างไรก็ดี แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เป็นที่ยอมรับและมีอิทธิพลต่อแนวคิดของนักการศึกษาทั่วไป คือ แนวคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นการเรียนรู้ของบลูมและคณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของบลูมและคณะ นับว่ามีประโยชน์อย่างมากในการตั้งวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล กล่าวคือ

ด้านการจัดหลักสูตร ลำดับขั้นการเรียนรู้เป็นแนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของเนื้อหาแต่ละบทว่า ผู้เรียนควรจะเรียนเรื่องที่เป็นพื้นฐานหรือมีความรู้พื้นฐานใดก่อน เช่น การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ต้องจัดเนื้อหาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการด้านความจำและความเข้าใจเสียก่อน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุถึงขั้นการนำไปใช้

ด้านการเรียนการสอน ลำดับขั้นการเรียนรู้จะมีประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเนื้อหาแต่ละบท ดังนั้นผู้สอนจะต้องจัดลำดับกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรตามลำดับขั้นการเรียนรู้ คือ สอนให้ผู้เรียนเกิดความจำก่อนที่จะสอนให้เกิดความเข้าใจ และเมื่อสอนให้ผู้เรียนเกิดความจำและความเข้าใจแล้วจึงจะสอนเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าตามลำดับ นอกจากนี้ ลำดับขั้นการเรียนรู้จะช่วยผู้สอนประเมินพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้น เช่น ผู้สอนพบว่าผู้เรียนมีความสามารถ

ในการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนเพียงขึ้นความเข้าใจ ก็จะสามารถสอนให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการนำไปใช้ การวิเคราะห์ ไปตามลำดับ โดยไม่ต้องเสียเวลาย้อนกลับไปสอนขึ้นความเข้าใจ

ด้านการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา ลำดับขั้นการเรียนรู้จะเป็นแนวทางให้ผู้สอนและนักวัดผลมีหลักเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ในระดับใด ทั้งจะทำให้ครูได้ทราบว่าจะประเมินสิ่งใด ในเวลาใด ใช้เครื่องมือชนิดใด จึงจะถูกต้องกับสภาพของผู้เรียนในเวลาที่วัดผลนั้น นอกจากนี้ ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามแนวคิดของบลูมและคณะนั้น ยังได้นำมาใช้อย่างแพร่หลาย ในการสร้างตารางความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในด้านการกำหนดความตรงตามเนื้อหา ลักษณะและปริมาณของคำถามในเครื่องมือที่ใช้วัดผล ทำให้การวัดและประเมินผลมีหลักเกณฑ์ มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ครอปป์ และ สโตกเกอร์ (Kropp and Stoker 1966 cited by Sedden 1978: 309-310) ได้ทบทวนลำดับขั้นการเรียนรู้กับนักเรียนเกรด 9, 10, 11 และเกรด 12 ในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในรัฐฟลอริดา (Florida) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Symplex Analysis และ Kaiser's Least Squares ปรากฏว่า ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กทั้ง 6 ชั้น เรียงตามลำดับเฉพาะขึ้นความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์เท่านั้น ส่วนที่เหลือไม่เรียงลำดับขั้น ต่อมา มิลเลอร์ และคณะ (Miller, Snowman and O'Hara 1979: 241-248) ได้นำข้อมูลของ ครอปป์และสโตกเกอร์ มาวิเคราะห์ใหม่โดยใช้วิธีการทางสถิติที่แตกต่างกัน พบว่าวิธีวิเคราะห์แบบเส้นทาง (Path Analysis) จะได้ลำดับขั้นการเรียนรู้เรียงลำดับกันเฉพาะ 4 ลำดับแรก คือ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์เท่านั้น ส่วนการประเมินค่าเป็นขั้นต่อจากการสังเคราะห์ และขั้นการสังเคราะห์เป็นลำดับขั้นที่สอดคล้องต่อการนำไปใช้

ประวัติการก่อตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นโรงเรียนประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้การอบรมด้านศีลธรรมจริยธรรมและความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา ตลอดจนการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีที่สืงามแก่เด็กและเยาวชน นอกเหนือจากที่เด็กได้รับจากโรงเรียนตามปกติ (พระบัญชาในทมนูปี 2519: 15) โรงเรียนประเภทนี้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่ประเทศศรีลังกา เมื่อปี ค.ศ. 1885 (พ.ศ. 2428) โดยการจัดตั้งได้แนวคิดมาจากโรงเรียนสอนศาสนาในวันอาทิตย์ของศาสนาคริสต์นิกายโปรแตสแตนท์ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความรู้ด้านศาสนาและด้านอื่น ๆ แก่ศาสนิกชนของตนในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 แต่การตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ประเทศศรีลังกานั้นมีจุดมุ่งหมายเริ่มตั้ง คือ เพื่อช่วยพุทธศาสนิกชนชาวลังกาต่อสู้กับนักเผยแพร่คริสต์ศาสนาและนโยบายเกี่ยวกับศาสนาของรัฐบาลอาณานิคมของอังกฤษ (เป็นข เอ็นสค์ 2521: 3) โรงเรียนดังกล่าวมีลักษณะการดำเนินงานเป็นสถาบันอาสา คือ คณะครูอาจารย์ทั้งพระภิกษุและฆราวาสจะสอนฟรีโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ และหลังจากตั้งขึ้นแล้ว โรงเรียนนี้จะอยู่ภายใต้การจัดการของยุวพุทธิกสมาคม เรียกว่า สมาคม Y.M.B.A. (Young Men Buddhist Association)

ยุวพุทธิกสมาคมในประเทศศรีลังกาจะทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานการเรียนการสอน ออกใบประกาศนียบัตรรับรองครูฆราวาสที่จะสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ออกข้อสอบและตรวจข้อสอบโดยขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนดำเนินการออกใบประกาศนียบัตรและจัดทำรางวัลให้แก่นักเรียนผู้ที่สอบได้ เจ้าอาวาสของวัดที่จัดตั้งเป็นผู้อำนวยการบริหารโรงเรียนครูผู้สอนประกอบด้วยพระภิกษุและฆราวาส สำหรับผู้สอนที่เป็นฆราวาสจะต้องได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองจากยุวพุทธิกสมาคมจึงจะทำการสอนในโรงเรียนได้ ส่วนพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิไม่จำเป็นต้องได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองก็สอนได้ เนื่องจากในประเทศศรีลังกา คณะสงฆ์อนุญาตให้พระภิกษุเรียนในสถาบันการศึกษาในโลกได้ทุกสถาบัน จึงทำให้พระภิกษุมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม สามารถสอนธรรมามีประสิทธิภาพกว่าฆราวาส (ฐศักดิ์ ทิพย์เกษร 2508: 352-357)

การเรียนการสอนจะเริ่มในเวลา 8.00-12.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ก่อนเริ่มการเรียนการสอน พระสงฆ์จะนำนักเรียนทั้งหมดประกอบพิธีทางศาสนา โดยการให้นักเรียนสมาทานศีล 5

กล่าวคาบชาพระรัตนตรัย กล่าวสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย จากนั้น นักเรียนจะเข้าประจำชั้นเรียน ของตน บกติชั้นเรียนทั้งหมดจะมี 7 ชั้น ใช้เวลาเรียนชั้นละ 1 ปี วิชาที่เรียนจะเน้นด้านพุทธประวัติ ธรรมะ พระสูตรที่สำคัญ และอภิธรรม (บุคคิ์ ทิพย์เกษร 2508: 357-360)

ในช่วงปี พ.ศ. 2496-2500 พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) สังฆมนตรีว่าการ องค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484) และองค์สภานายก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่า และประเทศ ศรีลังกา ท่านพบว่าพระสงฆ์ในประเทศดังกล่าว จัดระบบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนวัน อาทิตย์และได้ผลดีเป็นอย่างมาก เมื่อเดินทางกลับมาถึงประเทศไทย ท่านจึงปรารภกับเจ้าหน้าที่ บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่จะจัดตั้งโรงเรียนสอนความรู้เกี่ยวกับพระ- พุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นบ้าง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสศึกษาและเรียนรู้ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2532: 6) ประกอบกับในช่วงปี พ.ศ. 2498-2500 เจ้าหน้าที่บริหารของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ เห็น สภาพความเสื่อมโทรมด้านศีลธรรมของสังคมในกรุงเทพมหานคร และมีแนวคิดที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว จึงร่วมกับพระนิสิตชั้นปีที่ 3-4 ออกไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯ และ ธนบุรี ประมาณ 20 โรงเรียน ปรากฏว่า นักเรียนมีความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา เข้าใจพระพุทธ ศาสนามากขึ้น และมีความประพฤติดีขึ้น ทำให้ได้ข้อสรุปประการหนึ่งว่า เหตุที่นักเรียนไม่สนใจ ศาสนาหรือวิชาศีลธรรมนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในวิชา ที่สอน และไม่สามารถประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรมแก่เด็กได้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้บริหารของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้น หน่วยงานหนึ่งชื่อว่า "แผนกธรรมวิจัย" เพื่อเป็นสถานที่จัดบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา และพุทธปรัชญาแก่ผู้สนใจขึ้น ปรากฏว่า การดำเนินงานได้รับความสนใจจากครูอาจารย์ นักเรียน และประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากเด็ก ๆ ที่ติดตามพ่อแม่และผู้ปกครองมาฟังคำบรรยาย เล่นส่งเสียงดังใกล้กับบริเวณนั้น เจ้าหน้าที่ผู้บริหารของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงมีความคิดเห็น ร่วมกันที่จะนำเด็กเหล่านั้นมาเรียนธรรมะเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จึงได้จัดตั้งโรงเรียน พุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย เปิดสอนเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 มีนักเรียนมาเรียนประมาณ 70 คน ในระยะเริ่มแรก โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เป็นหน่วยงานที่ขึ้นต่อสำนักธรรมวิจัย ครั้นถึงปี พ.ศ. 2505 มหาลงกรณราชวิทยาลัยได้ยกฐานะของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเป็นแผนกหนึ่งต่างหาก เรียกว่า "แผนกโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์" และต่อมาได้กำหนดฐานะให้เป็นโรงเรียนที่มีระบบการบริหารภายในเป็นของตนเอง อยู่ภายในสังกัดสำนักงานเลขาธิการ เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2512

วัตถุประสงค์ของการตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาลงกรณราชวิทยาลัย มีดังนี้ คือ

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ศาสนธรรม และรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
2. เพื่อเสริมความรู้ และปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทยแก่เด็กและเยาวชน
3. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
4. เพื่อให้เด็กและเยาวชนส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมไทย ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และมารยาทไทยอันดีงาม
5. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม
6. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ
7. เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ด้านหลักสูตรและวิชาที่สอน มีวิชาหลัก 3 วิชา คือ

1. วิชาธรรมะ ประกอบด้วยเนื้อหาในวิชาศีลธรรมตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ศาสนาต่าง ๆ และปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
2. วิชาประวัติพุทธศาสนา ประกอบด้วยวิชาพุทธประวัติ สาวกประวัติ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. วิชาพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

นอกจากวิชาหลักเหล่านี้แล้ว ยังมีวิชาที่สอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้แก่ วิชาธรรม
ภาคปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนา วิชาศาสนพิธีและมารยาทไทย วิชานาฏศิลป์ ดนตรีไทย วาทยศิลป์
และวิชาสามัญบางวิชา เช่น วิชาภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย 2532: 7-9, 120-122)

ในปี พ.ศ. 2504 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์อีกแห่ง
หนึ่งของประเทศไทย ตั้งอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร ได้เปิดโรงเรียนพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ขึ้นเป็นแห่งที่สอง โดยใช้ชื่อว่า "ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สภาการศึกษา
มหามกุฏราชวิทยาลัย" หรือ "ศูนย์ศึกษา พอ.มมร." โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็ก
และเยาวชนที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิต
ประจำวันได้อย่างถูกต้องตามสมควรแก่วัย เห็นคุณค่าและความจำเป็นของคุณธรรมและจริยธรรม
ของพระพุทธศาสนา มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักรักษาวัฒนธรรมและประเพณีไทย
บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาทั้งภาคภาษาไทยและภาษา
อังกฤษอย่างกว้างขวาง มีเหตุผล มานะอดทนต่อการศึกษา มีความกตัญญูทักท้วงต่อบิดามารดาครู
อาจารย์และผู้มีพระคุณ

วิชาที่เปิดสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 หมวด
คือ

1. หมวดวิชาพระพุทธศาสนาทั่วไป แบ่งออกเป็นวิชาธรรมะ วิชาพุทธประวัติ วิชา
ศาสนประวัติ จริยศึกษา และศาสนพิธีภาคปฏิบัติ
2. หมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไป แบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาคภาษาอังกฤษทั่วไปตาม
หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ มีไวยากรณ์ และความเข้าใจทางภาษา เป็นต้น อีกภาคหนึ่ง
เป็นภาคภาษาอังกฤษเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาซึ่งเรียบเรียงเป็นบทเรียนโดยเฉพาะ
3. หมวดวิชาวัฒนธรรมไทย

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย
ได้เปิดสอนวิชาพิเศษเพิ่มเติมแก่นักเรียนในภาคบ่ายอีก เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วาทยศิลป์ นาฏศิลป์
ดนตรีไทย งานฝีมือ ภาษาบาลี ธรรมศึกษา เป็นต้น (สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย
2532: 48-50, 70-72)

หลังจากที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นมา วัดต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดได้เห็นความสำคัญของโรงเรียนประเภทนี้ จึงได้จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นบ้าง เช่น วัดเบญจมบพิตร วัดอนงคาราม วัดสุวรรณาาราม เป็นต้น (มาตพ พลไพรินทร์ 2531: 254) แต่การจัดตั้งโรงเรียนในระยะแรกคือ ช่วงปี พ.ศ. 2501 ถึง พ.ศ. 2517 นั้น เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำมากกว่าจะประสานงานกัน ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เด่นชัดในการบริหารงาน พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิที่จะทำหน้าที่สอนมีจำนวนไม่เพียงพอแก่ความต้องการงบประมาณที่จะดำเนินการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนต่าง ๆ ขาดแคลนตำราเรียนและอุปกรณ์การสอน ปัญหาเหล่านี้จะมีความรุนแรงค่อนข้างมากสำหรับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในต่างจังหวัด ด้านผู้เรียนแม้จะมาเรียนด้วยใจรักและศรัทธาก็มักจะขาดเรียนบ่อยและลาออกกลางคันเป็นจำนวนมาก ทำให้โรงเรียนบางแห่งต้องเลิกล้มการดำเนินงานไปโดยปริยาย (ประชาชาติ 2518: 40-41)

ในปี พ.ศ. 2518 อธิบดีกรมการศาสนา (นายวัชระ เขียมวิชิต) ได้เห็นประโยชน์ที่เกิดจากการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงได้รับโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดต่างๆ ให้เข้ามาอยู่ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา โดยจัดสรรงบประมาณประจำปีแต่ละปีอุปถัมภ์โรงเรียนตามสัดส่วนจำนวนนักเรียน แต่ก็นับว่าเป็นเงินอุปถัมภ์ที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับงบประมาณด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา (มาตพ พลไพรินทร์ 2531: 254-255)

นอกจากจะอุปถัมภ์ด้านงบประมาณแก่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แล้ว กรมการศาสนายังได้เข้าไปมีบทบาทในการวางหลักการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดรูปแบบ กำหนดวัตถุประสงค์ หลักสูตร การจัดชั้นเรียน และกระบวนการเรียนการสอน ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศมีความเป็นมาตรฐานและความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังนี้

1. คำจำกัดความของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

1.1 โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือ โรงเรียนอีกแบบหนึ่งซึ่งจัดตั้งขึ้นและเปิดสอนวิชาพุทธศาสนาภาคจริยศึกษาและวัฒนธรรมแก่เยาวชนโดยเฉพาะ ในวันอาทิตย์

1.2 โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่รวมถึงโรงเรียนผู้ใหญ่ หรือโรงเรียน

- 4.2 เพื่อปลูกฝังขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทยไว้แก่เยาวชนให้สูงส่งสืบไป
- 4.3 เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับบ้านโดยอาศัยเด็กเป็นเครื่องมือ
- 4.4 เพื่อเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ดีแทนสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมไปด้วยทางเสื่อมของสังคมปัจจุบัน
- 4.5 เพื่อจัดกิจกรรมเสริมช่วยในการเรียนวิชาสามัญที่นักเรียนเรียนอยู่ในโรงเรียนสามัญ
- 4.6 เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีงามในสายตาของประชาชนให้แก่วัด ในแง่ของการทำประโยชน์แก่สังคมให้เด่นชัดขึ้น นอกเหนือไปจากกิจกรรมอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนอันเป็นหน้าที่ดั้งเดิมของวัด
- 4.7 เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีอันดีระหว่างนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทย ซึ่งมาจากต่างโรงเรียนสามัญ ทำให้ลดปัญหาความไม่สงบจากการทะเลาะวิวาทเนื่องจากการถือสีถือพวก
- 4.8 เพื่อเป็นการลดภาระผู้ปกครองงานที่จะต้องเป็นห่วงกับการเที่ยวเตร่ของนักเรียนในวันหยุด หรือถูกดึงไปในทางอบายมุขซึ่งมีอยู่หลายทางในสังคมปัจจุบัน
- 4.9 เพื่อเสริมให้สถาบัน หน่วยงาน องค์กร และสมาคมมูลนิธิต่าง ๆ ได้มีบทบาทเพื่อประโยชน์แก่สังคม โดยเฉพาะการสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพให้แก่ชาติบ้านเมืองได้มากขึ้น

5. หลักสูตร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- 5.1 วิชาบังคับ มี 3 วิชา ใช้เวลาเรียน 50 นาทีต่อสัปดาห์เท่ากัน คือ
- ก. ประวัติพระพุทธศาสนา เป็นวิชาเกี่ยวกับพุทธประวัติ ประวัติพระสาวก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สภาพของประเทศอินเดียด้านต่าง ๆ ในสมัยพุทธกาล
- ข. วิชาธรรมะ เป็นวิชาเกี่ยวกับหลักธรรมที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พระรัตนตรัย พุทธศาสนสุภาษิต เบญจศีล การปฏิบัติสมาธิภาวนา ศาสนา-เปรียบเทียบ เป็นต้น
- ค. วิชาศาสนพิธี เป็นวิชาเกี่ยวกับการแสดงความเคารพ การแต่งกาย การอาราธนาและคำถวายต่าง ๆ การกรวดน้ำ มารยาทในสังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การปฏิบัติตนและการจัดสถานที่ในงานพิธีต่าง ๆ

5.2 วิชาเลือก กำหนดให้โรงเรียนแต่ละแห่งเลือกเปิดสอนได้ตามความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน

6. การแบ่งชั้นเรียน แบ่งเป็น 3 ชั้นใหญ่ 12 ชั้นย่อย สอดคล้องกับการแบ่งชั้นเรียนในระบบโรงเรียน คือ

6.1 ชั้นเตรียม มี 3 ชั้น (เตรียม 1-3) รับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

6.2 ชั้นต้น มี 3 ชั้น (ต้น 1-3) รับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

6.3 ชั้นกลาง มี 3 ชั้น (กลาง 1-3) รับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

6.4 ชั้นสูง มี 3 ชั้น (สูง 1-3) รับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

(กรมการศาสนา ม.ป.ป.: 138; 2531: 1-28; มาตพ พลไพรินทร์ 3531: 255-256; สภาการศึกษาตามกฎราชวิทยาลัย 2532: 66-67, 122-123)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทยในประเทศไทยยังไม่มีใครศึกษาไว้ ส่วนที่ศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทย บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทยที่มีต่อเด็กและเยาวชน จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทย บุคลิกภาพของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทย เป็นต้น แม้งานวิจัยต่างประเทศก็เป็นการศึกษาในเรื่องดังกล่าวของโรงเรียนวินาศิทยของศาสนาคริสต์ ซึ่งผู้วิจัยจะไม่นำมาเสนอไว้ในที่นี้ จะเสนอเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทยในประเทศไทย ดังนี้

ในปี พ.ศ.2508 พัฒนา ชูเชื้อ (2508: 83-87) ได้ศึกษาการอบรมพุทธศาสนาและความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทยที่มีต่อพุทธศาสนา ในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาวิธีการอบรมพระพุทธรักษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทยและสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทย กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพระอาจารย์ที่ทำการสอนกับกลุ่มนักเรียน กลุ่มพระอาจารย์ประกอบด้วยพระอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทย 3 โรง คือ โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิทยวัดมหาธาตุ

โรงเรียนพุทธศาสนาวินายกวิทยาลัยวัดบวรนิเวศ และโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกวิทยาลัยวัดเบญจมบพิตร กลุ่มนักเรียนคือ นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกวิทยาลัยชั้นปลายและชั้นสูงในโรงเรียนดังกล่าว รวมทั้งสิ้น 500 คน ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า วิธีสอนและกิจกรรมที่ผู้สอนใช้ คือ การบรรยายและยกตัวอย่างในนิทานชาดก เนื้อหาที่ผู้สอนมีทั้ง หลักธรรมและคติธรรม ประวัติพระพุทธเจ้าและพระสาวก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี และมารยาทไทย ผู้สอนไม่ค่อยใช้อุปกรณ์การสอน แต่ใช้ประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมมาเป็นอุปกรณ์ การวัดผลส่วนใหญ่วัดผลด้วยแบบทดสอบข้อเขียน และดูความประพฤติและทัศนคติของนักเรียนประกอบด้วย อุปสรรคสำคัญของโรงเรียนคือ ปัญหาการปกครองนักเรียน นักเรียนมาเรียนไม่สม่ำเสมอ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือตลอดจนไม่เอาใจใส่ว่าบุตรหลานของตนจะมาเรียนหรือไม่ ด้านการเข้าเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มารเรียนเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ครูอาจารย์ที่โรงเรียนหรือผู้ปกครองให้มาเรียน และบางส่วนมาเรียนตามเพื่อน ผลการวิจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียนพบว่า นักเรียนเห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนตามหลักเหตุผลไม่ลำเอียงและเป็นประชาธิปไตย นักเรียนมากกว่าครึ่งเห็นว่าพระพุทธศาสนามีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันเพราะสอนให้เป็นคนมีศีลธรรม นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกวิทยาลัยส่วนมากมีบุคลิกลักษณะด้านนิสัย อารมณ์ และความประพฤติ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นคนเรียบร้อย มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว สุขุมซื่อสัตย์ มีเหตุผล ไม่โกรธง่าย แจ่มใส่าจริง รู้จักให้อภัย

ต่อมา ประทุม ปุ่มเพ็งพันธ์ (2509: 193-204) ได้ศึกษาถึงบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกวิทยาลัยที่มีต่อเยาวชน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต ศึกษาเอกสารและใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นพระอาจารย์และครูอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกวิทยาลัย จำนวน 203 คน ผู้ปกครอง 268 คน และนักเรียน 1,260 คน จากโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกวิทยาลัย 27 แห่งทั่วประเทศ ผลการวิจัยพบว่า พระอาจารย์ ครูอาจารย์ที่สอนมีความรู้ทางธรรมสูง ฆาตกรรมการสอนด้วยความสมัครใจ ไม่ได้รับสิ่งตอบแทน วิธีสอนส่วนใหญ่ใช้การอธิบาย เล่านิทานชาดกประกอบ อภิปราย และวิธีที่ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจได้ลึกซึ้งคือการเขียนเรียงความ การส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตัวเองมีไม่มากนัก ไม่ค่อยใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน การวัดผลส่วนใหญ่ใช้ทดสอบข้อเขียน และสังเกตความประพฤติ เนื้อหาที่ผู้สอนเป็นหลักธรรมและคติธรรมต่าง ๆ พุทธประวัติ ศาสนพิธี วัฒนธรรมและประเพณีไทย วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มารยาทไทย วรรณคดีพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศาสนาเปรียบเทียบ ประวัติศาสตร์ศาสนา

นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา กิจกรรมที่ชอบมากที่สุด คือ ศาสนพิธี วัฒนธรรมและประเพณีไทย ใฝ่หาที่และวาทศิลป์ วิชาที่ไม่ชอบ ได้แก่ พุทธธรรม และธรรมภาคภาษาอังกฤษ ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ขาดครูอาจารย์และพระอาจารย์ที่ศรัทธาและเสียสละเพื่ออบรมสั่งสอนเยาวชน ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ขาดแคลนทุนทรัพย์ดำเนินการ หลักสูตรยังไม่เหมาะสม การจัดกิจกรรมและวิธีการสอนยังไม่น่าสนใจ ประชาชนส่วนมากยังไม่รู้เรื่องโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือกับโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เท่าที่ควร ปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ การขาดเรียนบ่อย

สุวิมล เอกอรุ (2529: 169-178) ได้ศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสอน 290 คน นักเรียน 360 คน ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดังนี้

ด้านการบริหารและการดำเนินงาน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดขั้นตอนไว้ชัดเจน บุคลากรของโรงเรียนให้ความสำคัญต่อบรรยากาศที่ได้รับจากกรมการศาสนาและผู้มีจิตศรัทธาที่วางและจ่ายไปในด้านอุปกรณ์การสอนและการจัดงานแจกประกาศนียบัตรประจำปีมากที่สุด อาคารสถานที่มีเพียงพอกับความต้องการใช้สอย อุปกรณ์การสอนมีน้อย โรงเรียนได้ปรับปรุงกิจการอยู่ตลอดเวลา โดยใช้ผลสอบของนักเรียน ข้อเสนอแนะจากการประชุมสัมมนา จากความคิดเห็นของผู้ปกครองและประชาชนเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียน

ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกรุงเทพมหานคร ที่สังกัดกรมการศาสนาใช้หลักสูตรวิชาบังคับของกรมการศาสนา ซึ่งครูส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหลักสูตรที่ดีและมีความเหมาะสม ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากที่สุด การเรียนการสอนเน้นการประพฤติปฏิบัติ แต่ปรากฏว่า นักเรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้น้อย กิจกรรมที่สำคัญมี 3 ประเภท คือ วันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญทางราชการ และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ โดยครูและนักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างดี

ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่า วิชาที่นักเรียนส่วนใหญ่สนใจและตั้งใจเรียนมากที่สุดคือ วิชา

ประวัติพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นเรื่องมีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้และมีความรู้ที่จำเป็นแล้ว ศาสนพิธีที่ปฏิบัติเป็นประจำก็คือ สวดมนต์ไหว้พระและการแผ่เมตตา วิธีสอนที่ครูใช้มากที่สุดคือการสอนแบบบรรยาย ทักสนคดีและนิสัยที่ได้รับจากโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศคือ ความมีเมตตา กรุณา ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล การรู้จักคุณค่าของเวลา ตามลำดับ ส่วนการนำความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศไปใช้นั้นมีน้อย และมีความเห็นว่าเป็นเมื่อได้มาเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศแล้ว ผลการเรียนที่โรงเรียนสามัญจะดีขึ้น มีความตั้งใจเรียนและมีสมาธิในการเรียนดีขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งโรงเรียนจะแจ้งให้ทราบและเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะ

ส่วนปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศในเขตกรุงเทพมหานครที่ครูส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหามากก็คือ ปัญหาเรื่องขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินการ ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรม หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องมิให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง ประชาชนทั่วไปมองไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศ จึงไม่ให้ความสนใจหรือร่วมมือช่วยเหลือ ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับผู้เรียน พบว่า นักเรียนไม่สนใจเรียนอย่างจริงจัง และโรงเรียนไม่สามารถติดตามผลในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

ด้านการเรียนการสอน เจียรนัย พงษ์ศิวกัญ (2528: 29-35) ได้ศึกษาการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศ 77 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศ 394 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอาจารย์ได้ให้เหตุผลในการเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษ (ธรรมภาคภาษาอังกฤษ) ในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศเนื่องจากต้องการให้เยาวชนสามารถนำเอาหลักพระพุทธศาสนาไปช่วยแก้ปัญหาในชีวิตรประจำวัน ส่วนเหตุผลในการเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศของนักเรียน คือ มีความสนใจทางพระพุทธศาสนาและสนใจที่จะเรียนวิชาธรรมะภาคภาษาอังกฤษ อาจารย์สอนส่วนใหญ่เตรียมการสอนล่วงหน้าโดยประชุมวางแผนการสอนร่วมกัน ทั้งอาจารย์และนักเรียนมีความเห็นร่วมกันว่า สิ่งที่น่าสนใจมากในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ คือ เนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศ อาจารย์มีความเห็นว่าการส่งเสริมการเรียนการสอนที่นิยม คือ

การให้นักเรียนทำสมุดรวบรวมคำศัพท์ที่น่าสนใจ หนังสือที่ใช้เรียนเป็นหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่ใช้สอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือมหามกุฏราชวิทยาลัย การวัดผลและการประเมินผลนิยมมาใช้วิธีวัดผลแบบให้นักเรียนทำข้อทดสอบข้อเขียนมากที่สุด การทดสอบมุ่งให้นักเรียนสามารถนำความรู้วิชาภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่า หลักสูตรยากเกินไป เนื้อหาเน้นเกี่ยวกับพระพุทธานามากกว่าการใช้ภาษาอังกฤษที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หลักสูตรไม่สัมพันธ์กับหลักสูตรภาษาอังกฤษในโรงเรียนสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ ปัญหาด้านนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความรู้พื้นฐานวิชาภาษาอังกฤษแตกต่างกันมาก ครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า ครูที่มีความรู้ด้านพุทธศาสนาดีมักมีความรู้ทางภาษาอังกฤษน้อย ครูเห็นว่า ขาดแคลนครูที่มีความสามารถดีทั้งด้านการใช้ภาษาอังกฤษและทางด้านวิชาพระพุทธาน โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ขาดทุนทรัพย์ที่จะจัดหาครูที่มีความรู้ดีมาสอน ครูสอนมุ่งสอนแต่เนื้อหาไม่ได้ใช้สื่อการสอน เนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอน

เกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ กรรณิการ์ ภูประเสริฐ (2518: 56-57) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองของเยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์โดยเปรียบเทียบกับอัตมโนทัศน์ของเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นปลาย (เทียบเท่ากับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) จากโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ 3 แห่ง คือ โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์วัดมหาธาตุ โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์วัดเบญจมบพิตร และโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์วัดบวรนิเวศวิหาร จำนวน 120 คน เป็นชาย 60 คน หญิง 60 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่เรียนโรงเรียนสหศึกษาในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนอนุบาลราชสุทธาราม โรงเรียนยานนาวาศรีวิทยาคม และโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จำนวน 120 คน ชาย 60 คน หญิง 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง คือ The Piers Harris Children' Self Concepts Scale ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 องค์ประกอบที่เกี่ยวกับตน คือ ความนึกคิดเกี่ยวกับตนด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญาและสภาพในโรงเรียน ด้านรูปร่างและบุคลิกลักษณะภายนอก ด้านความวิตกกังวล ด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขและความพอใจ และด้านที่เป็นส่วนรวมทั้งหมดของลักษณะ 6 ประการข้างต้น ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์มีอัตมโนทัศน์ในภาพรวมต่ำกว่าเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ เมื่อพิจารณา

ลักษณะเฉพาะพบว่า ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างและบุคลิกลักษณะภายนอกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนองค์ประกอบด้านอื่นไม่แตกต่างกัน เยาวชนที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันมีอัตรานักเรียนในภาพรวมแตกต่างกัน เยาวชนกลุ่มที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระดับปานกลางมีอัตรานักเรียนสูงกว่าเยาวชนที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาและสถานการณ์ในโรงเรียน ด้านเกี่ยวกับรูปร่างภายนอกและบุคลิกลักษณะ ด้านความเป็นคนนำนิยม ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน เยาวชนเพศชายและเพศหญิงมีอัตรานักเรียนไม่แตกต่างกันทุกด้าน ยกเว้นที่เกี่ยวกับด้านรูปร่างภายนอกและบุคลิกลักษณะ เท่านั้นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สมทรง สุวรรณเลิศ และคณะ (2516: 1-22) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของเยาวชนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ เพื่อทราบบุคลิกภาพ กิจกรรม และปัญหาของเยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นปลายของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ จำนวน 145 คน นักเรียนหญิง 71 คน นักเรียนชาย 74 คน ใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพ "The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS)" สำรวจลักษณะบุคลิกภาพด้านความต้องการ 15 ประเภท คือ ความต้องการสัมฤทธิ์ผล ความต้องการยกย่อง ความต้องการเป็นระเบียบ ความต้องการแสดงออก ความต้องการพึ่งตนเอง ความต้องการผูกไมตรีกับผู้อื่น ความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความต้องการขอความช่วยเหลือ ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ความต้องการยอมรับโทษ ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ความต้องการเปลี่ยนแปลง ความต้องการอดทน ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ และความต้องการก้าวร้าว และแบบสอบถามสำรวจกิจกรรมและปัญหาของเยาวชน เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์มีบุคลิกภาพแบบยอมรับโทษและขอความช่วยเหลือผู้อื่นเป็นลักษณะเด่น มีการแสดงออกและการคบเพื่อนต่างเพศเป็นลักษณะด้อย เยาวชนหญิงมีความต้องการความช่วยเหลือสูงกว่าชาย แต่มีความต้องการคบเพื่อนต่างเพศน้อยกว่าชาย ส่วนลักษณะที่เหลือ 13 ประเภท เยาวชนทั้งหญิงและชายไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบบุคลิกภาพระหว่างเยาวชนกับแพทย์และครูพบว่ามีความแตกต่างกันเฉพาะด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผล ความต้องการความเป็นระเบียบ ความต้องการขอความช่วยเหลือ ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ความต้องการยอมรับโทษ ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ และความต้องการก้าวร้าว ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างกัน และมีความแตกต่างกันระหว่างเยาวชนของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์กับนักศึกษาอเมริกันในทุกด้าน ยกเว้นด้านความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่นซึ่งไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนปัญหาที่พบใน

เยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ คือ เยาวชนทั้งหญิงและชายไม่มีสมาธิในการเรียน และมีความวิตกกังวลในเรื่องสอบและการเรียนต่อ กิจกรรมที่ชอบทานมากที่สุด คือ การอ่านหนังสือ และคุยกับเพื่อน

นอกจากนี้ จีรพันธ์ พิทักษ์ (2524: 45) ได้ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับจำนวนปีที่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ 100 คน และไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ 300 คน โดยใช้แบบสอบถามวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแบบเลือกตอบ 6 ตัวเลือกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์มีจริยธรรมระดับตามเกณฑ์ (Conventional Level) ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 3 และ 4 ของทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก นักเรียนที่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์มีจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ แต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับจำนวนปีที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์

ด้วยเหตุที่โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ เป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่ออบรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม แต่จากการศึกษาปัญหาของโรงเรียนประเภทนี้พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนที่สำคัญ คือ ปัญหาการขาดเรียนบ่อยและไม่สนใจเรียนอย่างจริงจัง (พระราชชาติรายสัปดาห์ 12 มิถุนายน 2518: 38-41; สุวิมล เอกอูรู 2528: 175) ปัญหาดังกล่าวน่าจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ที่กล่าวถึงข้างต้น ส่วนใหญ่จะเน้นการศึกษาบทบาทและสภาพปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ ด้านการบริหาร ปัญหาเกี่ยวกับสภาพตัวผู้เรียน สภาพการเรียนการสอน วิธีการสอนการอบรมด้านพระพุทธศาสนา (เจียรนัย พงษ์ศิวกัญ 2528: 29-35; ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ 2509: 193-204; พัฒนา ชูเชื้อ 2508: 83-87; สุวิมล เอกอูรู 2528: 169-178) ด้านบุคลิกลักษณะของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ (กรรณิการ์ ภูประเสริฐ 2518: 56-57; สมทรง สุวรรณเลิศ

และคณะ 2516: 1-22) และด้านจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย (จีรพันธ์ พิทักษ์ 2524: 45) โดยงานวิจัยเหล่านี้ยังไม่สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ว่า ปัญหาที่นักเรียนขาดเรียนบ่อยและไม่สนใจเรียนอย่างจริงจัง จะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่เปิดสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยหรือไม่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย เหล่านี้จะมีผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร นักเรียนหญิงกับนักเรียนชายที่เรียนอยู่ในระดับชั้นกลางและชั้นสูง จะมีผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่ โดยจะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตลอดจนศึกษาสาเหตุที่ทำให้ นักเรียนเหล่านี้ เข้ามาศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย ทั้งนี้ เพื่อนำข้อความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลให้แก่สถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาปรับปรุงการจัดการศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน และรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกลุ่มเด็กและเยาวชนในวัยเรียนให้เหมาะสมต่อไป

ปัญหาในการวิจัย

ผู้วิจัยต้องการทราบผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยในเขตกรุงเทพมหานคร ต้องการเปรียบเทียบผลการเรียนของกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิง และของนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นกลางและชั้นสูง และต้องการศึกษาสาเหตุในการเข้าศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยของนักเรียนเหล่านี้

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ
 - 1.1 เพศ คือ เพศหญิง เพศชาย
 - 1.2 ระดับชั้นเรียน มี 2 ระดับ คือ ชั้นกลาง ชั้นสูง
2. ตัวแปรตาม
 - 2.1 ผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
 - 2.2 สาเหตุในการเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นกลางและชั้นสูง
3. เพื่อศึกษาสาเหตุในการเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

คำจำกัดความในการวิจัย

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง โรงเรียนที่วัดในเขตกรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นเพื่อเปิดสอนวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ วิชาธรรมะ ประวัติพระพุทธศาสนา และ วิชาศาสนพิธี แก่เด็กนักเรียนวันอาทิตย์ เป็นโรงเรียนที่อยู่ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา จำนวน 44 โรงเรียน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระดับชั้นกลางและชั้นสูง ประจำปีการศึกษา 2533

วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง วิชาบังคับเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่เปิดสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3 วิชา ตามหลักสูตรของกรมการศาสนา คือ วิชาธรรมะ วิชาประวัติพระพุทธศาสนา และวิชาศาสนพิธี

ผลการเรียน หมายถึง ความรู้ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้เกี่ยวกับเนื้อหาในวิชาพระพุทธศาสนา เป็นคะแนนที่ได้จากการวัดด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สาเหตุการเข้าเรียน หมายถึง เหตุผลที่ทำให้นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยผู้วิจัยให้นักเรียนตัดสินใจประเมินระดับความสำคัญของสาเหตุแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ ประจำปีการศึกษา 2533 จำนวน 284 คน แบ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นกลาง เพศชาย 71 คน เพศหญิง 71 คน รวม 142 คน และนักเรียนระดับชั้นสูง เพศชาย 71 คน เพศหญิง 71 คน รวม 142 คน จากโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 โรงเรียนที่เปิดสอนถึงระดับชั้นกลางและชั้นสูง ตามเกณฑ์การแบ่งชั้นเรียนของกรมการศาสนา

2. ตัวแปรในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาด้านพุทธิพิสัย เฉพาะขั้นความรู้-
ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้

2.2.2 สาเหตุในการเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนา 3 วิชา คือ วิชาธรรมะ
จำนวน 50 ข้อ วิชาประวัติพระพุทธศาสนา จำนวน 50 ข้อ และวิชาศาสนพิธี จำนวน 50 ข้อ
รวมทั้งสิ้น 150 ข้อ

3.2 แบบสอบถามสาเหตุในการเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ 15 ข้อ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาและสาเหตุในการเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ ของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิศย์และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพการณ์

2. ทำให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ข้อความรู้อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา
ตัดสินใจสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

3. ทำให้ได้ข้อความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการวิจัยครั้งต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย